

Amfetamiini

Mitä se on?

Amfetamiini (alfametyylifenetyyliamiini) on stimulantteihin kuuluva synteettinen päihde.

Amfetamiinia käytetään yleensä joko suun kautta, nuuskaamalla tai suonensisäisesti pistämällä. ^[1] Suomessa liikkuvan amfetamiinin puhtaus vaihtelee vuosittain. ^[2] ^[3] Euroopassa jauheen laimentamiseen käytetään ainakin kofeiinia, joskus myös muita psykoaktiivisia aineita. ^[4]

Suomessa tavataan myös amfetamiinia jonkin verran voimakkaampaa metamfetamiinia sekä useita synteettisiä amfetamiinijohdannaisia, kuten MDMA:ta (ekstaasia). ^[5]

Laillinen asema: Amfetamiini on Suomessa luokiteltu huumausaineeksi. Sen käyttö, osto, myynti ja hallussapito on kiellettyä. ^[6] ^[7] Korkein oikeus on linjannut, että amfetamiini on erittäin vaarallinen huumausaine. ^[26]

Käytön yleisyys ja ongelmakäyttö: Amfetamiini on kannabiksen jälkeen yksi suosituimpia huumausaineita Suomessa. Kaikista suomalaisista sitä on kokeillut noin kaksi prosenttia. ^[5] Sillä on myös keskeinen rooli päihteiden ongelmakäytössä: se on yksi yleisimpiä suonensisäisesti käytettyjä huumausaineita. ^[8] ^[1]

Miten se vaikuttaa?

Amfetamiini vaikuttaa stimuloivasti eli kiihdyttävästi sekä aivoissa että ääreishermostossa. Se lisää useiden välittäjäaineiden, erityisesti dopamiinin, serotoniinin ja noradrenaliinin, toimintaa. ^[9] ^[10] Amfetamiinin vaikutukset sekä niiden voimakkuus ja kesto riippuvat käytetyn aineen puhtaudesta, annoksen koosta ja käyttötavasta. Myös henkilökohtaisella herkkyydellä on merkitystä. ^[10] Suonensisäisesti käytettynä amfetamiinin vaikutus alkaa välittömästi. Vaikutus on silloin myös kokonaisuudessaan voimakkaampi. Vaikutus voi kestää kuusikin tuntia. ^[11]

Psyykkiset vaikutukset: Amfetamiini lisää valppautta, jännitystä ja hyvän olon tunnetta. Jo pieni määrä ainetta aktivoi motorisesti, älyllisesti ja sosiaalisesti: amfetamiinin vaikutuksen alaisena fyysistä energiaa riittää, ajatukset juoksevat nopeasti ja puheliaisuus lisääntyy. ^[10] ^[11] Suurten annosten myötä käyttäjä voi kokea hyvin voimakkaita euforian, voiman ja seksuaalisuuden tunteita. ^[11] Myös levottomuus, jännitys, epävakaus ja impulsiivisuus lisääntyvät. Mitä suuremmasta amfetamiiniannoksesta on kyse sitä todennäköisemmin käyttökokemukseen liittyy myös ahdistusta ja vainoharhaisuutta. ^[9] ^[10]

Amfetamiini poistaa nälän ja väsymyksen tunteen. ^[1] ^[10] ^[11] ^[12]

Fyysiset vaikutukset: Kaikki amfetamiinivalmisteet nostavat verenpainetta ja sydämen lyöntitiheyttä. Tämä voi aiheuttaa rintakipuja, rytmihäiriöitä ja hengenahdistusta. Suurten annosten myötä fyysinen aktiivisuus voi muuttua pakonomaiseksi, jolloin hienomotorinen kontrolli vaikeutuu. ^[9]

Käyttö lääkkeenä: Amfetamiinista johdettuja lääkevalmisteita käytetään yleisesti tarkkaavaisuushäiriön hoidossa. ADHD-potilailla amfetamiinin kaltaiset valmisteet parantavat keskittymiskykyä ja vähentävät levottomuutta. Amfetamiinipohjaisia lääkkeitä käytetään myös muun muassa narkolepsian hoidossa. ^[9] ^[11] On kuitenkin huomattava, että amfetamiinipohjaiset lääkevalmisteet eroavat vaikutuksiltaan ja vahvuudeltaan amfetamiinista. Amfetamiini on Suomessa laiton päihde eikä sitä tule käyttää itsehoitolääkkeenä.

Keskeiset riskit

Akuutit riskit: Amfetamiini vaikuttaa elimistöön kiihdyttävästi, mihin liittyy hengenvaarallisten komplikaatioiden riski. Amfetamiini voi aiheuttaa rytmihäiriöitä, kehon ylikuumenemista, kallonsisäisen verenvuodon tai DIC-oireyhtymän. ^[13] Amfetamiinin aiheuttamat kuolemat ovat kuitenkin melko harvinaisia. ^[11] Suurten amfetamiiniannosten käyttäminen voi laukaista psykoosin. ^[10] ^[11] Riskien todennäköisyys kasvaa, jos amfetamiinia käyttää runsaasti ja usein.

Aineen epäpuhtaus ja pitoisuuksien voimakas vaihtelu lisäävät ikävien ja odottamattomien vaikutusten todennäköisyyttä.

[13]

Sekakäytön riskit: Amfetamiinin yhdistäminen muihin stimuloiviin päihteisiin (kokaiini, MDMA) voimistaa kehon stressireaktiota. Tämä lisää sydän- ja verenkiertoelimistön kuormitusta. MAO-estäjät ja SSRI-masennuslääkkeet voivat kiihdyttää dopamiinivälittäjäaineiden toimintaa, mistä voi seurata serotoniinisyndroomana tunnettu myrkytystila. [10] [21]

Runsaan käytön riskit: Runsaan ja pitkään jatkuneen käytön myötä amfetamiini aiheuttaa yhä voimakkaampaa ahdistusta ja vainoharhaisuutta. Erilaisten harhaluulojen lisäksi vainoharhaisuuteen voi liittyä sietämättömyyttä normaaleille äänille (hyperakusia), hallusinaatioita sekä väkivaltaista käytöstä. [9] [10] [11] Psykoottisten oireiden lisäksi amfetamiinin käytöstä voi seurata muun muassa voimakasta väsymystä, univaikeuksia, aliravitsemusta ja impulsiivisuutta. [10] [11] Runsas amfetamiinin käyttö myös vaurioittaa aivoja. [14]

Amfetamiinin suonensisäiseen käyttöön liittyy riski vakavista tartuntataudeista, kuten HIV:stä ja C-hepatiitista. [15] [16] C-hepatiitti on yleisin pistämiseen liittyvä komplikaatio: noin 75 %:lla suonensisäisesti huumeita käyttävillä esiintyy veressä C-hepatiitin vasta-aineita. [15] [17] Pistäminen voi aiheuttaa myös paikallisen infektion. On niin ikään mahdollista, että pistämisen yhteydessä verenkiertoon pääsee sieni tai bakteeri. [20]

Riippuvuus: Amfetamiiniin voi kehittyä voimakas psyykinen riippuvuus. Toleranssi aineen vaikutuksille kasvaa käytön myötä. Tällöin annoksen kokoa on kasvatettava halutun vaikutuksen aikaansaamiseksi. [11]

Amfetamiinin käytön lopettamisesta seuraa yleensä voimakasta väsymystä, uupumusta, masentuneisuutta, itsetuhoisuutta ja vainoharhaisia ajatuksia. [1] [10] [11] Oireet johtuvat amfetamiinin vaikutuksesta välittäjäaineisiin: keho ikään kuin pyrkii korjaamaan amfetamiinin käytön aiheuttamat vauriot. Tämä tapahtuu yleensä jo yksittäisen käyttökerran jälkeen. [9]

Käyttö raskauden aikana: Amfetamiinin käyttöön liittyvät sydän- ja verenkiertoelimistön komplikaatiot ovat aina riski myös sikiölle. Amfetamiinin käyttö raskauden aikana voi aiheuttaa kohtukuoleman. [23] Joidenkin tutkimusten mukaan amfetamiini altistaa myös aivojen kehityshäiriöille, [23] tosin tästä on jonkin verran akateemista erimielisyyttä. [10] Amfetamiinia raskauden aikana käyttäneiden äitien lapset ovat syntyessään pienikokoisempia. [24]

Miten riskejä voi vähentää?

Päihteiden käyttö on aina riskialtista. Keinot riskien vähentämiseksi eivät koskaan poista niitä täysin.

Osan amfetamiinin käyttöön liittyvistä riskeistä voi välttää sillä, ettei käytä ainetta suonensisäisesti. Jos amfetamiinia kuitenkin käyttää pistämällä, on ensiarvoisen tärkeää huolehtia siitä, että käyttää aina vain omia, puhtaita pistovälineitä ja aineiden valmistusastioita. Tämä on paras keino ehkäistä amfetamiinin suonensisäiseen käyttöön liittyviä tartuntatautiriskejä. [25]

Käytetyt neulat ja ruiskut voi vaihtaa puhtaisiin terveysneuvontapisteissä. Terveysneuvontapisteiden yhteystiedot löytyvät osoitteesta vinkki.info.

Amfetamiinin käytön lopettamiseen voi saada apua A-klinikalta. Pitkään jatkuneen käytön lopettamisesta voi seurata vakavia mielenterveysongelmia, joista selviytymiseen tarvitaan yleensä ammattilaisen tukea.

link

Lähteet ►

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/amfetamiini>